

Fekete György

Kalaplevétel Németh János előtt

Az agyagművesség a legősibb kézműves mesterségek egyike. A föld ugyanis az a matéria, ami a vízzel és a tűzzel társulva legrokonabb formájává válhat az emberi testnek: mozgásra, gesztusokra, indulatokra és formák közötti csendek teremtésére képes, s ennél fogva létünk megörökítésére kiválóan alkalmas. Egyáltalán nem véletlen tehát, hogy a világ minden táján a kerámia készítés két alapvető ága az edény és a szabad plasztika. Az pedig szinte természetes, hogy a kettő időnként egyesül is, mert a szem és a tudat képes produkálni különleges igényeket. A kerámia kultúrája be is épült a nemzetek művelődéstörténetébe, jelene minden kontinensen virágokat bont és jövője mindaddig biztosított, míg az ember ember marad és környezetének alakításáról nem hajlandó lemondani.

S ha igaz az, amit az előbbieken leírtunk, akkor lenni kell olyan mestereknek, akik ezeket az igényeket belső indítatásból is kielégítik. Az is természetes, hogy a jók közül is ki kell válni a legkiválóbbaknak, akiket mai szóhasználatmal keramikus művészeknek tartunk. Ők azok, akik szólásra bírják az anyagot, munkára kényszerítik a technikát, ezeket lélekkel telítik. Így múlik el a föld némasága. Születni kellett tehát Gádor Istvánnak, Csekovszky Árpádnak, élni kell Schrammel Imrének – s, mit tesz Isten Zalaegerszegen – Németh Jánosnak. Nem létezik ugyanis a mindenségből megszentelt üzenet mester-kezü üzenetközvetítő nélkül. Németh János nem csak a magyar, de az európai kerámia plasztika világában is alaptípus. Pályavonala egyenes és megérkezési pontja senkihez sem hasonlítható.

Kezdetben megtanulta (már apja műhelyében) az anyagról és a technikáról tudható összes tudnivalót. Majd egyetemi fokon fejlesztette tovább ezt a tudást, birtokba vette az anatómia, a tömegkomponálás rejtelmét, beavatottja lett a méretek, arányok, dimenziók világának. Mindehhez nem a klasszikus módszerek továbbfolytatását választotta útmutatóul, hanem a környezetében létező emberi, növényi és természeti világ csodáira fordította figyelmét, életmódokat, szokásokat, meséket és legendákat dolgozott fel. E közben megjelenítette a történelem felmagasodásait, bukásait, jelenetekké, mozgásokká változtatta mindazt, amit a mindennapi élet pillanatokra szánt csak. Létre is jött egy sajátos plasztikus világ, ami valóságból táplálkozik ugyan, de az ő szemén, intellektusán keresztül gyúródott, égetődött ki az örökkévalóság számára. Amit majd hat évtizeden keresztül sajátos, utánozhatatlan mondanivalóvá alakított, a maga egyéni „elbeszélő” módján.

Miért is? Mert formái erőteljesek, mert minden bőbeszédűségtől és felesleges részletezéstől mentesek, mert gesztusai összegezők, iróniájuk túl van a realitás szokásain, mozdulatviláguk mentes a naturalizmustól, mert dinamikájukat nem a mindennapi közhelyek biztosítják. Szorgalma példás, elhatározásai véglegesek, úgy vált óriássá, hogy nem tört soha sem magasra, de mindig „Fölfelé” tekintett.

Minden túlzás nélkül kell leírni, hogy Németh János művészetének úgy lett mestere, ahogy nyáron a nap süt, áramlik a szél, s ahogy az éjszakában álmaink ránk mosolyognak. Ha nem szeretnénk, talán még irigyelnénk is, de így?...